

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

Dějiny školství v Rýmařově

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Pavel Kopeček

Vypracovala:

Lenka Janská

Olomouc 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Dějiny školství v Rýmařově vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v přiloženém seznamu literatury.

V Olomouci dne 5. dubna 2010

Podpis studenta

Poděkování

Chtěla bych poděkovat místnímu historikovi Mgr. Jiřímu Karlovi a Muzeu města Rýmařov za půjčení materiálů, a vedoucímu práce PhDr. Pavlu Kopečkovi za odborné rady při zpracování bakalářské práce.

Obsah

Úvod	1
1 Město Rýmařov	2
1.1 Dějiny Rýmařova	2
1.2 Vývoj vzdělání na Rýmařovsku	6
2 Základní školy v Rýmařově	9
3 Školství spjaté s hedvábnickým průmyslem na Rýmařovsku	16
4 Gymnázium Rýmařov	18
5 Zemědělská střední škola Rýmařov	22
6 Základní umělecká škola	26
7 Významné osobnosti spjaté se školstvím v Rýmařově	28
7.1 Jaroslav Němec	28
7.2 František Vychodil	29
7.3 Otakar Vašek	29
7.4 Jindřich Štreit	30
7.5 Jiří Karel	31
Závěr	33
Seznam použité literatury	34

Úvod

Bakalářskou práci na téma Dějiny školství v Rýmařově jsem si vybrala, protože v Rýmařově žiji od narození, absolvovala jsem zde povinnou devítiletou školní docházku a vystudovala zdejší gymnázium. Ve své práci chci vytvořit přehled dějin rýmařovského školství. Zaměřit se chci na dějiny základní školy, gymnázia, střední zemědělské školy, hedvábnické školy a základní umělecké školy. Budu zpracovávat také stručné dějiny města Rýmařov. Nemalou část chci věnovat významným osobnostem Rýmařova, které jsou spjaté se školstvím. Jsou jimi například: Jaroslav Němec, zakladatel měšťanské školy v Rýmařově, František Vychodil, významný učitel a ředitel rýmařovských škol, Jindřich Štreit, absolvent Gymnázia Rýmařov a světoznámý fotograf, Jiří Karel, dlouholetý místní pedagog a uznávaný historik.

Ráda bych ve své práci ukázala, jak se školství v Rýmařově vyvíjelo a měnilo. Myslím, že si toto téma zaslouží pozornost už jen kvůli dlouhé historii a tradici rýmařovského školství. Ve své práci se budu zabývat vznikem škol a jejich vývojem až po současnost.

Za rozvoj školství v Rýmařově vděčíme hlavně učitelům, kteří pomáhali obnovit život v pohraničním městě, přinesli sem vzdělání, kulturu, pomáhali ve veřejném životě. Tato záslužná práce má své výsledky. Školství se postupně měnilo na základě legislativních úprav a specifických podmínek okresu.

Hlavní důraz byl v minulosti i současnosti kladen na úlohu učitele, jaké vytvoří podmínky ve třídě a jak připraví děti pro život. Záleží na osobnosti každého z nich, jak se s tímto úkolem vypořádá.

1 Město Rýmařov

Podhorské město Rýmařov leží na 49° 56´ severní šířky a 17° 16´ východní zeměpisné délky v nadmořské výšce 570 - 615 m. Východně se nachází obec Jamartice, severně osada Harrachov. Severozápadně v údolí Podolského potoka se rozkládají místní části Edrovice a Janovice. Jižním směrem vznikly obce Ondřejov a Stránské. Samotné město leží na okraji Nízkého Jeseníku. Správní území města zabírá 60 km², žije zde přes 10 000 obyvatel. Území Rýmařova je součástí chladné oblasti a jeho podnebí ovlivňují velké výškové rozdíly v širším okolí. Rýmařovsko patří v naší republice k nejdeštivějším a nejchladnějším místům. Území města se rozkládá v jihozápadní části okresu Bruntál a tvoří spádové centrum pro okolní obce Stará Ves, Dolní Moravice, Malá Morávka, Malá Štáhle, Břidličná, Jiříkov, Sovinec, Rýžoviště, Horní Město, Tvrdkov, Ruda, Nová Ves, Rešov, Dobřečov, Skály a Stříbrné hory.¹

1.1 Dějiny Rýmařova

Asi ve 12. století vznikla rozptýlená horská ves na slunném svahu. Zároveň se vsí vzniklo nejstarší opevněné sídlo Rýmařovska – Hrádek – nevelké správní centrum tvořené velkou stavbou na kamenných základech. Ve 13. století probíhala velká středověká kolonizace a obyvatelé "Rýmařova" zasáhly válečné události. Ves byla vypálena a původní domácí obyvatelé nahradili němečtí kolonisté, kteří na stejném místě vybudovali modernější osadu. Osada tehdy zvaná Reymarscat či Reymarstadt, byla založena pravděpodobně lokátorem Reymarem a podle něho dostalo město jméno (Remerovo či Rýmarovo Město). Český název Rymarov se objevuje poprvé na listině z roku 1480. Střed města tvořilo pravidelné obdélníkové náměstí s pravidelně vybíhajícími ulicemi. Celé město bylo ohrazeno elipsovitou hradbou. Budovy radnice a kostela byly umístěny na náměstí. Historické jádro města včetně uliční linie se většinou zachovalo dodnes.

Ve 14. století nastal prudký rozvoj hospodářství. V okolí města se vyskytovala bohatá naleziště kovů. Zpracovávaly se zde kovy jako měď, stříbro, zlato, olovo. Město bohatlo z dálkového obchodu. Na konci 14. století postihly Moravu občanské

¹ ČERMÁK, František – KAREL, Jiří – KONEČNÝ, Vratislav – MAREK, Miroslav – PIŇOS, Vojtěch – VYSTRČILOVÁ, Hana. *Rýmařov*. Rýmařov, 1999. str. 4-5.

války a Rýmařov se stal na staletí městem zástavním. Od roku 1338 ho zastavovala moravská markrabata svým dlužníkům.

Až v roce 1406 Jošt Lucemburský udělil městu vyšší práva, jaká užívala Brno s Olomoucí. Na Rýmařovsku v období rozvíjejícího se feudalismu vzniklo několik panství – janovické, šumvaldské, sovinecké, strálecké a rabštejnské.²

Husitské války se zřejmě výrazněji regionu nedotkly. Historické zprávy z tohoto období vyprávějí pouze o majetkových poměrech feudálů.

Poděbradská doba přinesla městu rozkvět, ožily stříbrné, železné doly i dobývání barevných kovů, ale tento vzestup ukončily uherské války (1468-1474). Uhři Matyáše Korvína obsadili Moravu. Sovinečtí páni zůstali věrní českému králi Jiřímu z Poděbrad a kraj opět platil. Roku 1474 táhlo vojsko Matyáše Korvína směrem na Nisko přes Rýmařovsko a za ním zůstal široký pás spálené země. Kromě vydrancovaného Rýmařova lehly popelem také okolní vsi, které na dlouhou dobu zůstaly zcela pusté. Život se sem začal vracet až za půl století.³

16. století se stalo obdobím klidu, prosperity a rozmachu. Většina katolíků konvertovala k luteránství. Zdejší výskyt železné rudy vedl k rozvoji železářství. Vznikly zde slévárny, kovárny, drátovny, vyvážely se železné roury, kosy a kovové hrnce. Rýmařov měl svůj pivovar, lázně, špitál a různé řemeslnické cechy.

V roce 1583 rabštejnské panství zakoupil do dědičného držení přítel Rudolfa II. Ferdinand Hoffmann z Grünbüchlu (významný velmož a vzdělaný tyrolský hrabě). Tím město upadlo mezi poddanská. Ferdinand však ponechal městská práva nedotčena, a tak Rýmařované nepocítili vůbec změnu. Vrchnost také vypomáhala při četných požárech a roku 1590 založila u farního kostela první stabilní městskou školu. Vytvořila tak ze zchudlého panství celek patřící k nejbohatším v zemi.⁴

Město se znovu odvážně a oddaně postavilo na stranu zemských svobod ve stavovském povstání (1618-1620). Začala rekatolizace, a proto roku 1625 reformační komise vrátila faru a chrám katolíkům a vynutila si odchod evangelických pastorů. Rýmařov v roce 1626 přivítal dánské souvěrce, pomohl jim dobýt císařský

² HOSÁK, Ladislav. *Dějiny Rýmařovska I., 1.díl: Do husitského revolučního hnutí*. Olomouc: Nákladem okresního výboru Svazu zaměstnanců školství v Rýmařově, 1957. str. 15-21.

³ HOSÁK, Ladislav. *Dějiny Rýmařovska I., 2.díl: Od počátků husitského revolučního hnutí do poloviny 16. století*. Olomouc: Nákladem okresního výboru Svazu zaměstnanců školství v Rýmařově, 1959. str. 3-9.

⁴ SPURNÝ, František. *Dějiny Rýmařovska I., 3.díl: Od poloviny 16. století do Bílé hory*. Ostrava: Krajské nakladatelství v Ostravě, 1961. str. 10-22.

Sovinec a obléhat Šternberk. Dánové však byli slabí a válka skončila jejich ústupem. Bylo vydáno Obnovené zřízení zemské a začal masový útěk luteránů.

Největší hrůzy nastaly roku 1643, kdy se zde objevily švédské oddíly a sevřely Rýmařovsko od Sovince, časem i od Rabštejna. Nastalo období stálého drancování, vypalování, vyvražďování, útěků a epidemií. Teprve v roce 1650 odtáhly poslední švédské jednotky a kdysi tisícové město zůstalo vypálené, zchudlé a vylidněné se zhruba šesti sty zuboženými obyvateli.

Ke všemu strádání začaly spory o platnost královských privilegií Rýmařova. Teprve v roce 1662 rozhodl císař Leopold o zachování všech práv, výměnou za naprosté a trvalé podřízení vlastníkům janovického panství.

V té době také v Rýmařově zahrozily čarodějnické procesy. Město ale zůstalo ušetřeno hořících hranic díky moudrým konšelům a rozumné vrchnosti.

V 18. století se stal novým majitelem panství českorakouský rod Harrachů. Hrabě Ferdinand Harrach zmodernizoval upadající železářství a roku 1746 založil v Janovicích nejvýznamnější plátenickou manufakturu celé monarchie, a tím přivedl Rýmařovsko k donedávna proslulému textilnictví.

O Velikonocích roku 1790 postihla Rýmařov velká tragédie. Celé město vyhořelo. Z města zůstalo jediné spáleniště. Byla to největší katastrofa na tehdejší Moravě. Kvůli opravám se město na dlouhá léta zadlužilo. Vzniklo nové městečko v duchu klasicismu a empiru.

V 19. století začala industrializace Rýmařovska. Janovická manufaktura měla hodně konkurence a v polovině 19. století zanikla. Vznikaly hedvábnické, lnářské i bavlnářské podniky (zpracovávala se juta, tkaly koberce a šilo prádlo), postupně zaniklo hornictví, ale nadále pracovaly velké železárny a olovárny. Do rýmařovského okresu přišly banky, telegraf, moderní správa. Průmysl potřeboval vzdělané lidi a vynutil si síť měšťanských, učňovských škol a reálného gymnázia. Město mělo svou veřejnou knihovnu, divadelní sál a městské muzeum. Rýmařov se díky své poloze a přírodním podmínkám stal střediskem zimních sportů a horské turistiky.

Roku 1849 bylo zrušeno dělení země na panství a začal vznikat zcela nový správní systém. Vznikly politické a soudní okresy. Rýmařov zůstal v Olomouckém

kraji. Stal se sídlem soudního okresu a v letech 1855-1868 získal status okresního města.⁵

Po vzniku Československé republiky sem začali přicházet, do téměř německého prostředí, čeští úředníci, policisté, železničáři, tak jak to vyžadoval nový stát. Zpočátku byli přistěhovalci přijímáni s nedůvěrou, ale postupně se všichni sžili.

Ve 20. století pokračoval vzestup průmyslu. Ve městě začaly růst nové průmyslové závody – hedvábnické, dřevozpracující, cínařské, olovářské, konzervárny. Ve 30. letech se průmysl Rýmařovska stal ještě více závislým na vývozu a v důsledku krize vznikala ohromná nezaměstnanost. V Německu se k moci dostává Hitler a němečtí nacionalisté získávají oporu v zahraničí. Začala druhá světová válka. Německá armáda obsadila Rýmařov 8. října 1938 a okres byl připojen k Velkoněmecké říši. Celé Jesenicko se stalo jedním velkým táborem pro internaci či likvidaci odpůrců nacismu. Přímou v Rýmařově zřídila armáda dva tábory pro polské a britské zajatce. Rýmařov osvobodily sovětské jednotky 7. května 1945. Po válce dochází k výměně obyvatel. V srpnu 1945 začal divoký odsun Němců, kteří zde žili sedm století. Kromě nových českých obyvatel přicházely postupně také slovenské rodiny. Celá oblast ale trpěla nedostatkem obyvatel a kvalifikovaných pracovních sil a docházelo k neustále migraci. Příchozí se snažili zachovat zastaralý průmysl. Rozběhla se knihovna, kino, činnost zahájil Sokol a oddíly Junáka. Časem se situace změnila k lepšímu.⁶

Po převratu v únoru 1948 zanikli soukromí vlastníci a město zasáhly politické procesy. Například v říjnu 1949 byla obviněna skupina odpůrců režimu z útoku trhavinou na provoz tehdejší textilky Henap. Ačkoliv akci neprovedli, byli odsouzeni ve vykonstruovaném procesu na desítky let. Zanikl veškerý průmysl a dobytkářství. Zakázán byl Sokol i Junák. Rýmařovsko sloužilo k umístování podezřelých či politicky nepřizpůsobivých jedinců. V roce 1960 zanikl moravský rýmařovský okres a oblast se stala částí slezského bruntálského celku.

⁵ ČERMÁK, František – KAREL, Jiří – KONEČNÝ, Vratislav – MAREK, Miroslav – PIŇOS, Vojtěch – VYSTRČILOVÁ, Hana. *Rýmařov*. Rýmařov, 1999. str. 24-30.

⁶ ČERMÁK, František – KAREL, Jiří – KONEČNÝ, Vratislav – MAREK, Miroslav – PIŇOS, Vojtěch – VYSTRČILOVÁ, Hana. *cit. d.*, str. 30-35.

Snaha státu zlepšit hospodářskou situaci vedla ke vzniku závodu na výrobu rodinných domků, truhlářské firmy Lena a rozvoji strategicky důležité hliníkárně v Břidličné.

V 70. letech vyrostla ve městě velká sídliště (panelové činžovní domy), vzrostl počet školních budov a významným centrem se stal Dům kultury. Ve městě docházelo k rozsáhlým přestavbám.

Změny po roce 1989 otevřely naší oblasti nové možnosti. Přinesly lepší životní podmínky, přístup ke kultuře, svobodu myšlenek, pohybu, podnikání.⁷

1.2 Vývoj vzdělání na Rýmařovsku

Se vznikem měst na Rýmařovsku (13. – 15. století) se stalo zvláště obchodníkům a řemeslníkům nezbytností vzdělání. Kněží uměli číst i psát, spravovali jednotlivé farnosti, ale nemohli při své náročné pastorační činnosti zastat také roli učitele. V blízkém okolí se neusadili žádní řeholníci, a tak nevznikla ani klášterní škola, která by gramotnost obyvatel významněji ovlivnila. Na radnicích seděli písaři, ale to však nestačilo. Jen nejbohatší měšťané mohli své děti vyslat vzdělávat do kulturní biskupské Olomouce.

Z 15. století se zachovalo málo dobových zpráv o školství. Máme informace, že ve městě se občas objevil nějaký kantor, který se zde na rok či na dva usadil a přijal děti měšťanů. Lektor tím získal na čas střechu nad hlavou a trochu stravy a za čas zase učitel odešel.

Písemné prameny dokládají existenci rýmařovského školství od roku 1590. Tehdy nechal vzdělaný majitel rabštejnského panství Ferdinand Hoffmann z Grünbüchlu vystavět zděnou budovu vedle hřbitova (dnešní zvláštní škola), mezi chrámem sv. Michala a farou. První učitel byl Rudolf Vogler Aucuparius, hudební skladatel. Měšťanská škola fungovala po celá staletí bez podstatných změn. Školní docházka tehdy neexistovala, učilo se, když měl učitel čas. Učitelský plat byl tak malý, že bez dalšího příjmu by musel kantor žebrot. Učitelé přibírali i funkci zvoníka, za kterou dostávali příplatek.

Ke skutečnému rozvoji rýmařovského školství došlo s rozvojem strojírenského průmyslu ve druhé polovině 19. století, což si vynutilo lepší obecné i specializované

⁷ KAREL, Jiří. *Rýmařov a Rýmařované v průběhu věků*. Almanach Střední školy Rýmařov. Rýmařov: Střední škola Rýmařov, p. o., 2006. str. 5.

vzdělání místních lidí. Obecné školy pronikly na většinu vsí a přišli také vzdělání učitelé z jiných měst. Nové obecné školy se objevily (v závorce počet tříd) v roce 1853 v Albrechticích (1), Arnolticích (1), Bedřichově (2), Dobřečově (1), Dolní Moravici (2), Harrachově (1), Janušově (3), Růžové (1), Jiříkově (1), Karlově (2), Křížově (1), Lomnici (3), v Mirotínku (1), Moravském Kočově (2), Stříbrných Horách (1), Nové Vsi (1), Ondřejově (1), Rešově (1), Rudě (1), Staré Vsi (3), Stránském (1), Těchanově (1), Tvrdkově (1), ve Skalách (1), Tylově (1), Valšově (1), Velké Štáhli (2), 1870 na Sovinci (1), v Tylově (1), 1872 v Jamarticích (1), Vajglově (1), v Žďárském Potoce (1), v roce 1873 v Malé Štáhli (1), 1876 v Kněžpoli (1).

V Rýmařově byly roku 1876 tři obecné školy – chlapecká, dívčí a soukromá klášterní škola, roku 1923 byla zřízena čtvrtá, česká menšinová škola na tř. Hrdinů. Roku 1900 byla v provozu klášterní měšťanská škola pro dívky a také zahájila svou činnost kupecká škola. Již roku 1876 se žákům otevřela rolnická zimní škola, která se změnila ve státní v roce 1896. Evropské uznání získala Flemmichova tkalcovská škola hedvábnická, otevřená v roce 1881. Významným přínosem pro město se stalo nižší reálné gymnázium, slavnostně otevřené v roce 1873, a v září roku 1902 zahájilo výuku i vyšší reálné gymnázium. Již od roku 1880 existuje také hudební škola.

Po druhé světové válce se sice na Rýmařovsku téměř úplně vyměnilo obyvatelstvo, ale školství se vyvíjelo dál. V Rýmařově načas fungovala pekařská škola, hedvábnická škola prošla řadou změn a definitivně zanikla v závěru bývalého režimu. V únoru 1946 začala výuka českého gymnázia. V roce 1947 přibyl v Rýmařově tolik dětí, že bylo nutno zřídit 2. obecnou školu. V roce 1949 české gymnázium zaniklo pro nedostatek studentů a až v roce 1956 vznikla Jedenáctiletá střední škola, kde byla 1. až 11. třída. V roce 1960 se základní škola oddělila od střední školy a přibyl deváté třídy.

V období normalizace začal úpadek zvláště v hedvábnictví, začalo vylidňování vesnic, populace stárla a nastalo rušení škol ve velkém měřítku. Postupně do roku 1989 zanikly školy v Jamarticích, Janovicích, Janušově, Ondřejově, (hned po válce v Harrachově a v Růžové), ve Stránském, Žďárském Potoce, Tylově, Sovinci, Kněžpoli, Karlově, Nové Vsi, Albrechticích, Těchanově, Tvrdkově, Stříbrných Horách, Rešově, Rudě, Mirotínku, Skalách, Vajglově i Velké Štáhli. Malé základní školy zůstaly jen v Huzové, Dětrichově, Dolní Moravici, Malé Morávce, Jiříkově, Lomnici, Rýžovišti.

Větší městské školy se udržely v Rýmařově, Břidličné, v Lomnici, Horním Městě a Staré Vsi.⁸

V roce 1991 byla založena soukromá Střední rodinná škola, kde mohla děvčata po třetím roce studia složit odborné zkoušky a tím své vzdělání ukončit, nebo pokračovat do čtvrtého ročníku a zakončit jej maturitou. Od roku 1995 zde začali studovat i chlapci výpočetní techniku. K 1. září 1994 vznikla ve městě druhá soukromá střední odborná škola cestovního ruchu a managementu. Po čtyřletém studiu ukončeném maturitou se mohli studenti uplatnit v bankovníctví, na celnicích, v účetnictví, v oblasti cestovního ruchu a podobně. Od září 1997 přestaly ve městě školy působit. Převodem studentů vznikla Soukromá střední odborná škola PRIMA s.r.o., jejíž jeden ze studijních oborů je zaměřen na cestovní ruch.⁹

Od 1. září 2005 došlo ke sloučení dvou základních škol v Rýmařově. V dnešní době máme ve městě Základní školu Rýmařov, Gymnázium Rýmařov, Střední školu, Rýmařov, p.o., Soukromou střední odbornou školu PRIMA s.r.o., Základní uměleckou školu Rýmařov p.o. a Zvláštní školu Rýmařov (pod názvem Základní škola).

⁸ KAREL, Jiří. *Vzdělání na Rýmařovsku*. Rýmařovský horizont. 5. ročník, 23/2003, str. 4-7.

⁹ ČERMÁK, František – KAREL, Jiří – KONEČNÝ, Vratislav – MAREK, Miroslav – PIŇOS, Vojtěch – VYSTRČILOVÁ, Hana. *cit. d.*, str. 57-58.

2 Základní školy v Rýmařově

V roce 1918 žilo v Rýmařově 97% Němců a 3% jiných národností. V roce 1921 zde žije 175 Čechů a 24 342 Němců, v roce 1930 se počet obyvatel zvyšuje na 461 Čechů a 26 342 Němců. Státní zaměstnanci, policisté, úředníci a další potřebovali pro své děti české školy. První menšinová škola je založena v roce 1923 a nacházela se v podkroví hostince Národní dům poblíž vlakového nádraží v Rýmařově. V roce 1938 dostali čeští žáci nově vybudovanou školu na třídě Hrdinů 48. V době mnichovské krize musely české děti opustit školní lavice a byly vyhnány, i se svými rodiči, do vnitrozemí. Celá oblast se stala na necelých sedm let součástí Velkoněmecké říše.¹⁰

Jednou z prvních starostí po osvobození ČSR byly školy. V pohraničních oblastech bylo třeba budovat školství od základu. Usnesením vlády ČSR ze dne 25. května 1945 byly budovy, které sloužily před okupací školským účelům, převedeny do správy ministerstva školství ČSR. Na veřejnou výzvu nastoupili ochotně do škol mnozí učitelé, kteří v pohraničí působili před válkou. Po válce byla naprostá většina školních budov nevhodná k vyučování. Problémem se stalo i vybavení školy, které bylo nepoužitelné nebo zastaralé či mnohdy zcela chybějící. Opravy škol a jejich vybavení si vyžádaly nemalé úsilí.¹¹ Obecná škola v Rýmařově získala starou budovu s vlnoucím přízemím na dnešním Školním náměstí a měšťanská škola se usídlila v prostorách bývalé německé dívčí školy na Sokolovské ulici, která byla v obdobném stavu. Počty žáků ve třídách kolísaly. Rýmařovská měšťanka uvádí 47 dětí ve 2. - 4. třídě a k 30. červnu 1945 je jich již 163. Na počátku školního roku 1946/1947 stoupl počet dětí na 206. Vyučovací hodiny trvaly v poválečných letech 50 minut.

Potíže ve školách činily také rozdíly v mateřské řeči. Převažovaly česky mluvící děti z Hané, jižní Moravy, Českomoravské vrchoviny, Slováci a menší množství ukrajinských a maďarských dětí. Jazykové problémy přetrvávaly velmi dlouho. Byla velmi špatná docházka dětí do škol. V zimních měsících působily absenci kruté mrazy, pro které děti nebyly dostatečně ošaceny, a neprohrnuté cesty, kdy děti musely zdolávat do školy velké vzdálenosti. Na jaře a na podzim zase děti pomáhaly doma

¹⁰ KAREL, Jiří: *Vzdělání na Rýmařovsku* (rukopis). Archiv autora. str. 3-4.

¹¹ KAREL, J. – KOŠÚT, M. - LOJKÁSKOVÁ, V. - RATAJ, J. - SKOPALOVÁ, M. – BLECHA, V. – KOTOUČKOVÁ, M.: *Z historie základního školství v okrese Bruntál*. Krnov: OSP Bruntál, 1990. str. 21.

při zemědělských pracích nebo při hlídání mladších sourozenců. Další úskalí čekala na děti v podobě nemocí. Nebezpečně se šířila tuberkulóza a zdravotníci se stali běžnými hosty na školách. Po řadu let se objevovaly ošacovací akce, kde například měšťanská škola v Rýmařově rozdělila v roce 1946 nejchudším dětem sto párů přezůvek a rukavic, o rok později dostaly děti třicet párů gumové obuvi v hodnotě 1762 Kčs a šatstvo za 4000 Kčs. Bylo nutné překonávat řadu překážek. Například v lednu 1947 se na měšťanské škole v Rýmařově porouchalo ústřední topení. Bylo nutné přerušit výuku. Teprve v únoru se podařilo třídy postupně vybavit zastaralými kamny na pevné palivo.¹²

1. února 1947 Rýmařov zřídil 2. obecnou školu, která přebrala budovu měšťanky na Sokolovské ulici, protože se škola přestěhovala do prvního poschodí gymnázia na Jelínkově ulici.

Školní rok 1948/1949 znamená historický obrat ve vývoji československého školství, neboť od 1. září 1948 vchází v platnost zákon o jednotné škole. Bylo zavedeno jednotné vzdělání pro mládež do patnácti let věku, na něž navazovalo čtyřleté gymnázium a odborné školy. Důsledkem zavedení jednotné školy bylo zestátnění dřívějších soukromých škol a stanovení zásady, že výchova a vzdělání může probíhat jen na státních školách. Nová škola měla mít tyto zásady: „Všechna mládež bude vzdělávána v duchu pokrokových tradic a ideálů humanity a bude vychovávána k samostatnému myšlení, cílevědomému jednání, činnorodé práci i družné spolupráci a bude v ní probouzena touha po sebevzdělání a pokroku. Bude vedena k činné účasti na životě školy a budovatelském úsilí republiky. Bude v ní pěstován smysl pro společenství v rodině, národu, Slovanstvu a lidstvu. Bude vychovávat národně a politicky uvědomělé občany lidově demokratického státu, v statečné obránce vlasti a v oddané zastávce pracujícího lidu a socialismu“.¹³

Na Rýmařovsku nastaly obtíže díky národnostně různorodému prostředí, bylo vymezeno dělení dětí podle národností. Na školách byli zřizováni poradci pro volbu povolání. Značně se zvýšilo ideologické působení školy. Nastal postupný odklon dětí a rodičů od církve a počet žáků nepovinného náboženství začal klesat. Začalo se rozbíhat dopisování s dětmi z lidově demokratických zemí a ze Sovětského svazu.

¹² KAREL, Jiří: *Vzdělání na Rýmařovsku* (rukopis). Archiv autora. str. 5-10.

¹³ KAREL, J. – KOŠŮT, M. - LOJKÁSKOVÁ, V. - RATAJ, J. - SKOPALOVÁ, M. – BLECHA, V. – KOTOUČKOVÁ, M: *cit. d.*, str. 36.

Základní školy v Rýmařově navštívili také studenti z Chile, Hondurasu, korejský dětský sbor, bulharští studenti, korejští slévači aj. Měnila se výuka a metody výuky. Změnily se názvy škol. Obecné školy se mění v národní, měšťanské se stávají středními. Základní vzdělání se prodlužuje o jeden rok, ruší se nižší gymnázia. V tomto období se začíná rozvíjet také pionýrské hnutí. Zaměřovalo se na kázeň mládeže, soutěž o nejlepší školní docházku, udržování čistoty a pořádku ve třídě, výzdobu tříd, sběr druhotných surovin, rozvíjení zájmové činnosti mládeže.

Od 1. září 1953 se podle sovětského vzoru snížila povinná školní docházka na osm let. Od 1. září 1956 vzniká v Rýmařově Jedenáctiletá střední škola (JŠŠ) dělená na cyklus 1. – 5. třída, 6. – 8. třída povinné, 9. - 11. třída výběrové. V roce 1954 byly zavedeny nové osnovy, metodické statí a nový zkušební řád do škol, zaváděly se školní knížky. Časté kurzy, školení, semináře učitelů, představení a brigády v době vyučování způsobily, že byl vydán výnos proti narušování školní práce v hodinách (v roce 1951). Nízká úroveň hygieny, která způsobila řadu epidemií (žloutenku, slintavku, úplavice, spalničky, příušnice), se preventivně kontrolovala a napravovala, na školách vypomáhali zdravotničtí pracovníci. Nadále ve školách probíhaly stravovací akce, které vymizely v první polovině 50. let. Při školách postupně vznikaly školní družiny, které zabezpečovaly stravování a péči o děti. Doprava do školy a její vysoké jízdné bylo dalším problémem v pohraničí. Někteří přespolní žáci platili denně až 40 Kčs.

Školy se v padesátých letech zaměřily na lepší využívání volného času dětí, vznikaly zájmové kroužky – tělovýchovné, sokolské, šachové, pěvecké, radiotechnické, výtvarné, rozhlasové, divadelní, loutkařské, pěstitelské, knihovnické, lidových tanců, jazykové, dopravní, včelařské, literární. V roce 1955/1956 vznikla při Jedenáctileté škole v Rýmařově tělovýchovná jednota Slávie, která se léta podílela na tělovýchově na škole i ve městě a založila tradici tělovýchovných akademií, které škola pořádá dodnes. Rozvíjela se také veřejně prospěšná činnost. Žáci pracovali při sklizni chmele, brambor, lnu, při výsadbě stromků, sbírání kamenů na polích, trhání kopřiv, při úpravě okolí školy a veřejných prostranství.

Učitelů nebylo mnoho. Obtížné povolání a nízké platy nepřitahovaly absolventy pedagogických škol k této profesi. Učitelé byli často přesouváni na jiná pracoviště a neustálé změny v pedagogickém sboru nebyly ku prospěchu škole ani dětem. Na 1. Obecné škole v Rýmařově působilo postupně v letech 1945 – 1960 177 osob.

Zdaleka ne všichni splňovali potřebnou kvalifikaci k vyučování žáků, jednalo se nejčastěji o maturanty z gymnázií, obchodních akademií, průmyslových a zdravotnických škol. Později si téměř všichni učitelé doplnili vzdělání dálkovým studiem na univerzitách (Univerzita Palackého v Olomouci, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Brně, Ostravská univerzita apod.). Také ubytování učitelů přinášelo značné obtíže. Měli byty s jednou místností bez zařízení, nebo pouze s postelí (i pro dva učitele). Ne každá škola vynakládala úsilí na slušné ubytování svých pracovníků.

Učitelé byli oporou veškeré činnosti ve městě. Byli členy lidové správy, členy nejrůznějších institucí, kulturních souborů (Mahen – divadelní soubor, pěvecká sdružení a sbory), v SRPŠ, na žňových brigádách a jinde. V 50. letech došlo k úpravě učitelských platů. Začínající kvalifikovaný učitel měl čistý plat bez příplatků 680 Kčs, zaváděly se platy za přespočetné hodiny, za opravování sešitů apod. Došlo k zlepšení životní úrovně učitelů a k jejich větší spokojenosti.¹⁴

V roce 1960 byla do Ústavy ČSSR zahrnuta zásada, že výchova a vyučování budou realizovány v duchu jediné filosofie, vědeckého světového názoru - marxismu-leninismu. Tento článek byl z ústavy vyňat koncem roku 1989.¹⁵ Počátek 60. let se stal obdobím klidného rozvoje. Měnila se struktura společnosti a politiky. Školský zákon reagoval na modernizaci celého systému. Žáci dostali pomůcky do školy zdarma. Vzdělání dostalo v očích lidí vyšší prestiž. Škola dostala pevnější tvar a stabilnější obsah. Změnilo se i pohraničí, ustalo stěhování rodin a usazovali se zde učitelé. O děti bylo lépe postaráno, školní družiny dobře fungovaly, nedocházelo k přeplněnosti zařízení. Zmizely zcela ošacovací i vyživovací akce. Zvýšila se pozornost k talentovaným dětem. Změnily se používané metody ve škole. Školy zavedly dělení posledních ročníků na studijní a praktické třídy. Studijní třídy připravovaly studenty na střední školy a praktické třídy byly určené žákům s horším prospěchem, kteří získávali praktické dovednosti pro další vývoj na odborných učilištích (na počátku 70. let bylo toto dělení zavrženo). V roce 1960 se Jedenáctiletá střední škola v Rýmařově se rozdělila na základní školu a střední školu.

¹⁴ KAREL, Jiří: *Vzdělání na Rýmařovsku* (rukopis). Archiv autora. str. 12-22.

¹⁵ KAREL, J. – KOŠÚT, M. - LOJKÁSKOVÁ, V. - RATAJ, J. - SKOPALOVÁ, M. – BLECHA, V. – KOTOUČKOVÁ, M: *cit. d.*, str. 41.

Některým učitelům se dostávalo vysokého ocenění. Roku 1962 získal titul Vzorný učitel ředitel 2. ZDŠ v Rýmařově František Vychodil a stejným titulem byla poctěna roku 1977 také Ludmila Vykydalová ze ZDŠ v Horním Městě. Jako první z tohoto regionu získal titul Zasloužilý učitel v roce 1966 Jaroslav Němec.

V 60. letech se na školách budovaly desítky odborných učeben. Po učebnách fyziky a chemie byly vytvořeny přírodopisné, zeměpisné, dějepisné a později i jazykové posluchárny. Ve třídách se montují magnetické tabule a zavádí se dopravní výchova. Také SRPŠ bylo na všech školách aktivní, vypomáhalo rodinám finančně. 1. ZDŠ v Rýmařově získala pro druhý stupeň budovu zrušeného okresního soudu, první stupeň obsadil budovu na Národní ulici, k níž se roku 1962 přistavěla další třída. Roku 1968 začala generální oprava školy na Národní ulici a bylo třeba vyhledat řadu náhradních prostor (např. volná budova školy v Janovicích).

1. ZDŠ V Rýmařově vytvořila velmi dobrý učitelský kolektiv a získala řadu ocenění: Vzorná organizace – vzorný závod v rámci ROH. V uvedeném období proslula neobyčejnou aktivitou 2. ZDŠ v Rýmařově, pořádala spoustu vlastivědných a literárních soutěží pro region (např. Poznej svůj okres, Poznáš své město? Navštivte Rýmařov a další).¹⁶

Od roku 1976 nastupuje do škol nový způsob výuky. Nové metody a postupy na školách si vyžádaly zlepšené vybavení škol a přinesly také vysoké nároky na učitele i řízení školy. Změnil se i název, nyní jsou to 1. a 2. Základní škola v Rýmařově. Změnily se požadavky na žáky. Změna nastala při výběru vhodnější, reálnější, racionálnější formy výuky, úpravě učebnic a přesunem látky mezi ročníky. Jinde docházelo na konci 70. let k odchodu desítek pedagogů ze školství pro přemíru úkolů (např. Praha), ale učitelstvo našeho okresu vytrvalo a prakticky v úplné sestavě bylo připravené se poprat s novými úkoly ve školství. Počet žáků docházejících do náboženství značně poklesl v souvislosti s proticírkevní politikou, a proto školy zrušily od školního roku 1977/1978 nepovinné vyučování náboženství.

V 70. letech se na školách objevily dočasně školní časopisy a počty dětí, zapojených do zájmových kroužků a mimoškolní činnosti, dosahují velkých hodnot. Kulturní prostředí škol se značně zlepšilo, stále se doplňuje a inovuje nábytek.

¹⁶ KAREL, Jiří: *Vzdělání na Rýmařovsku* (rukopis). Archiv autora. str. 23-32.

V 80. letech pokračovala stabilizace učitelských sborů a ustálila se skupina správních zaměstnanců škol. V roce 1982/1983 vyšel poslední 9. ročník ZDŠ a základní vzdělání se končilo po 8 letech povinné školní docházky. V roce 1983/1984 zmizelo označení ZDŠ a vyučování na základních školách přešlo na nový systém. Ve školním roce 1984/1985 se zavedl nový klasifikační řád, který narozdíl od starých předpisů vymezil daleko přísnější úroveň znalostí, potřebných k dosažení jednotlivých klasifikačních stupňů. Učitelé mají kromě výuky i jiné závazky. Pracují jako členové a funkcionáři školských orgánů v okrese, v kraji, v celostátních orgánech ROH, členové lidové správy (poslanci, kronikáři, občanské výbory), vedoucí kroužků dětí i dospělých, v kulturních institucích (knihovny, divadelní soubory, sportovní kluby, myslivecká sdružení, pěvecké sbory), v redakcích časopisů, pracují v oborech botaniky, archeologie, historie, vlastivědy, techniky, pedagogiky, najdeme mezi nimi výtvarníky, literáty, publicisty, korektory, překladatele, organizátory a další pracovníky různých oborů. Většina z nich věnovala společnosti svůj volný čas bez nároku na odměnu.

Kvalitní práce učitelů byla oceňována i v 80. letech. Titul Vzorný učitel obdržel roku 1988 ředitel 1. ZŠ v Rýmařově Bohumil Švéda. Byly rozděleny též medaile Za obětavou práci socialismu, Čestná uznání MŠ ČSR, plaketa MŠ ČSR za brannou výchovu.

Dochází k přestavbám a přístavbám škol. 2. ZŠ Rýmařov v roce 1981/1982 zřizuje nová oplocení, opravuje se střešní plášť na hlavní budově (1984/1985). V roce 1977 byl 1. ZŠ v Rýmařově předán do užívání pavilon tělocvičen na ulici 1. máje, který měl být zárodkem nové školy. Teprve ale v roce 1987 se podaří škole vynutit pro tělocvičnu vhodnější a lépe pokrytou střechu, a také vzniká první pavilon budoucí školy (se šatnami, ředitelnu apod.). Tento pavilon byl předán k užívání po kolaudaci 30. listopadu 1986 a 1. února 1987 bylo zahájeno vyučování.

Na konci 80. let a na začátku 90. let začal nárůst kriminality a záškoláctví mládeže. Školy v Rýmařově proto zahájily vedle vysoce odborného poučení ze sexuologie a výchovy k rodičovství v nejvyšších ročnících základních škol i besedy s prokurátorem a cykly přednášek pro rodiče v rámci SRPŠ. Školy také pořádaly besedy, výstavky, vyměňovaly si zkušenosti a pořádaly společné akademie, pravidelně se střetávaly sportovní družstva škol v různých zápasech. Žáci všech škol

nacvičovali vystoupení na okresní a místní spartakiády. Všem dětem poskytovaly školy základní plavecký výcvik. Do škol začala vstupovat elektronika a počítače.¹⁷

Kvůli poklesu počtu dětí došlo od 1. září 2005 ke spojení 1. Základní školy a 2. Základní školy v Rýmařově. Ředitelem Základní školy v Rýmařově byl jmenován, a je jím dodnes, Miroslav Horký. Počet žáků pro školní rok 2009/2010 je 390 na prvním stupni, 362 na druhém stupni. Celkem tedy 752 žáků. Školní budovy jsou tři: na ulici Jelínkova 1 sídlí ředitelství školy, výchovný poradce a třídy 2. stupně školy, na ulici Národní 15 jsou umístěny 1. a 2. třídy, na ulici 1. máje 32 se nachází školní družina, školní jídelna a ostatní třídy 1. stupně školy.

¹⁷ KAREL, Jiří: *Vzdělání na Rýmařovsku* (rukopis). Archiv autora. str. 32-39.

3 Školství spjaté s hedvábnickým průmyslem na Rýmařovsku

Hedvábnictví má v regionu Rýmařovska velmi starou a bohatou tradici. Ve druhé polovině 18. století se zde rychle rozvinulo lnářství, soustředila se zde plátenická výroba i obchod s přízí (příze se nejprve vybělila a pak přicházela na tkalcovské stavy).¹⁸ Jedno z největších bělidel lněné příze vzniklo v janovickém panství při tamní manufaktuře. Majitelem janovického panství byl od roku 1745 hrabě Ferdinand Bonaventura Harrach. Manufaktura vyrostla ve velký podnik, patřila k ní barvírna, dílna, kde lněné tkaniny dostávaly apreturu, a na počátku 19. století bylo zavedeno potiskování pláten. Janovická manufaktura byla nejvýznamnějším podnikem svého druhu nejen na Moravě, ale i v celé rakouské monarchii. Vyrábělo se zde jemné plátno, kapesníky, šátky, nitěné punčochy, cíchovina, náročné lněné tkaniny – damašek, ubrusy, stolní garnitury, brokát. V polovině 19. století dochází k poklesu počtu stavů a poté k zániku janovické manufaktury.¹⁹

V roce 1871 dostal Ferdinand Flemmich povolení ke stavbě prvních hal textilky. Flemmichův závod, jehož stavy byly poháněny parním strojem, reagoval na nové technologie a patřil k prvním, kdo zaměnil původní pohon za elektrický. Od roku 1873 jeho závody získávaly další uznání a zvyšovaly zisky. V roce 1908 Flemmichův podnik prorazil do Německa, Anglie, zámoří a na orientální trhy. V roce 1881 byla založena Flemmichova tkalcovská škola hedvábnická, ze které vycházeli dělníci, mistři, tkalci, předláci a návrháři.²⁰

Roku 1890 založili bratři Adolf a Emil Schielové v Rýmařově hedvábnický podnik. Z počátku byl nevelký, ale záhy se stal největším hedvábnickým podnikem, ačkoli méně významným než Flemmichův. Specializovali se zde na výrobu kravatoviny, dámské šatovky, krajové či selské brokáty, taft z umělého hedvábí. Hedvábí se nakupovalo v Číně, Japonsku, Itálii.²¹ V roce 1930 dorazila na Rýmařovsko hospodářská krize. Katastrofální stav postihl především textilní závody, přežívali pouze menší lnáři a bavlnáři. Začalo masivní propuštění, stávky a nepokoje. V době

¹⁸ KAREL, Jiří. *Renesanční pláteníci a jejich nástupci na Rýmařovsku*. Rýmařovský horizont. 9. ročník, 23/2007, s. 4 – 5.

¹⁹ PLESKÁ, Leona. *Janovická manufaktura*. Rýmařovský horizont. 9. ročník, 23/2007, s. 5 – 7.

²⁰ KAREL, Jiří. *Osudy Flemmichů*. Rýmařovský horizont. 9. ročník, 23/2007, s. 8 – 10.

²¹ KAREL, Jiří. *Expanze dravých Schielů*. Rýmařovský horizont. 9. ročník, 23/2007, s. 10 – 11.

2. světové války německý Wehrmacht potřeboval padákové hedvábí a pružné bandáže a podniky se opět rozjely. V letech 1945 - 1947 došlo k úplné výměně obyvatel. S německými obyvateli odešly důležité znalosti, návyky a schopnosti.²²

V roce 1948 byly podniky zabaveny a zestátněny. Oba závody Schielů i Flemmichů se spojily a vznikl nový podnik Henap (Hedvábní národní podnik). Centrální řízení se však ukázalo jako nevhodné. Od října 1949 závody Rýmařovska dosáhly osamostatnění pod hlavičkou Brokát – Rýmařov.²³ Od roku 1958 se začala silněji prosazovat politika centralizace a vedla k podřízení hedvábnických podniků tzv. vyšší hospodářské jednotce. Vyšší hospodářskou jednotku tvořila Hedva v Moravské Třebové. V roce 1964 vznikl nový název Národní podnik Hedva Moravská Třebová a dosud samostatné podniky - Brokát Rýmařov, Atlas Šumperk, Silka Liberec - se staly jeho součástí.

Velkým přínosem pro závod se stalo koncem 80. let zavedení speciální počítačové techniky. Počítač pomáhal kresličům ve vytváření vzorů. Nové zařízení zjednodušilo starší postup i práci návrhářů a zrychlilo celkový proces. Po roce 1989 došlo ke snížení počtu zaměstnanců a k uzavření některých provozoven.²⁴

Po roce 1945 vzniklo podnikové učiliště, které navázalo na tradici proslulé Flemmichovy školy tkalcovské, jež zaujímal prostory dnešního gymnázia. V letech 1951-1953 navštěvovalo odbornou školu až 300 žáků a žákyň. Žáky byli budoucí tkalci a přadleny a řada mistrů absolvovala později ještě dvouletou školu obdobnou textilní průmyslovce. Roku 1953 škola zanikla, ale již v roce 1959 zahájilo činnost učňovské středisko, které bylo roku 1961 zásahem ministerstva průmyslu přetvořeno na samostatné učiliště n. p. Brokát Rýmařov. Roku 1979 se prodloužila výuka tkadlen na 3 roky a v roce 1981 přibýlo navíc ještě 40 týdnů provozní praxe. Úroveň výuky se tak značně pozvedla. S úpadkem hedvábnického průmyslu v 90. letech se škola stala součástí učňovského celku v Bruntále a nakonec byla rýmařovská pobočka uzavřena.²⁵

²² KAREL, Jiří. *Poválečné hedvábnictví u nás*. Rýmařovský horizont. 9. ročník, 23/2007, s. 14 – 15.

²³ KAREL, Jiří. *Od Henapu k Brokátu*. Rýmařovský horizont. 9. ročník, 23/2007, s. 15 – 17.

²⁴ KAREL, Jiří. *Hedva – výsledek centralizace*. Rýmařovský horizont. 9. ročník, 23/2007, s. 18 – 19.

²⁵ KAREL, Jiří. *Textilní školství*. Rýmařovský horizont. 9. ročník, 23/2007, s. 17 – 18.

4 Gymnázium Rýmařov

Od založení gymnázia v Rýmařově uplynulo v letošním roce 137 let. Rýmařovsko, tehdy kraj dobytkářů, tkalců, lesních dělníků a železářů, se ocitlo díky průmyslové revoluci v éře pokročilé techniky, moderní administrativy, správy a dalších oborů, které si žádaly pracovníky s potřebnými znalostmi. Dochází ke změně ve vzdělání místních zaměstnanců. Díky tomuto vzniklo v rýmařovském regionu gymnázium.

Počátky gymnázia spadají do druhé poloviny 19. století. Městská rada v Rýmařově požádala v roce 1869 Zemský výbor v Brně o povolení založení nižší reálky. Na příkaz zemského hejtmána Wiedmanna, ze dne 8. června 1872, se uskutečnilo zřízení reálky v srpnu 1872. 1. května 1873 byla zahájena stavba budovy školy (později ředitelství Jednoty). Vlastní otevření nižšího reálného gymnázia (Unterrealschule) se uskutečnilo 1. října 1873. Ředitelem školy byl profesor Abin Niemetz.²⁶

Vzdělání začalo přinášet ovoce. Na Rýmařovsku studovala řada významných lidí, kteří získali renomé v celé zemi i v zahraničí. Byli jimi například dr. ing. K. Schienzel - objevitel barevné fotografie, malíř G. Brauner, krajinář K. Thöndel, F. Orlet - beletrista, básník, učitel, dramatik dr. R. Friede, který provedl první transplantaci oční rohovky, dr. E. Springer – pedagog a prezident mezinárodního svazu moderních filologů.²⁷

Nároky na vzdělání stále rostly, a proto se v roce 1893 město Rýmařov začalo zajímat o zřízení i vyššího stupně reálného gymnázia. Roku 1900 schválilo městské zastupitelstvo návrh na rozšíření školy na sedmileté vyšší gymnázium (Landesoberrealschule). Byly zajištěny prostředky na postavení nové budovy a 1. května 1901 byla zahájena stavba v neorenesančním stylu (nyní budova ZŠ na Jelínkově ulici), do které bylo umístěno reálné gymnázium. Za krátkou dobu byla tato stavba o dvou patrech hotová. V září 1902 farář A. Pohlner vysvětil školu i s tělocvičnou a dne 16. listopadu 1902 začala normální výuka v dokonale vybaveném prostředí. První maturanti vyšli v roce 1910. Kvalitní profesorský sbor měl ve svých řadách absolventy renomovaných univerzit. Gymnázium začalo sloužit

²⁶ ZAVADIL, Antonín. *Almanach 50. výročí založení Gymnázia Rýmařov*. Rýmařov, 1996.

²⁷ Gymnázium Rýmařov. *Almanach 100 let Gymnázia Rýmařov 1902 – 2002*. Rýmařov: Gymnázium Rýmařov, 2002.

celému regionu. Touha po vzdělání byla velká, studenti docházeli či dojížděli ze vzdálených míst i v dobách krutých zim. Gymnázium vedlo své žáky ke sportovní, turistické, pěvecké činnosti a značně ovlivňovalo kulturní atmosféru města Rýmařov. Za prvních padesát let absolvovalo školu 2110 chlapců a 49 dívek.²⁸

Postupný rozvoj a idylické poměry v Rýmařově nenarušily národnostní pŕtky ve 30. letech 20. století. Na oslavě vzniku republiky dne 28. října 1937 se společně podíleli Češi i Němci. Ke zlomu došlo po obsazení Rakouska a událostech v Mnichově roku 1938. Česká komunita odchází a někteří profesori gymnázia se stali obětí holocaustu. Válečná léta ovlivnila také životy studentů. Před zahájením války zastavilo říšské ministerstvo školství maturity a maturanty nahnali do ročního výcviku v pracovních jednotkách Arbeitsdienstu. V roce 1944 se výuka poprvé od vzniku školy úplně zastavila. Za války budova školy sloužila jako vojenský lazaret pro německé vojáky. Po ukončení války tam bydleli ruští a později čeští vojáci.²⁹

Historie prvního českého gymnázia začala po 2. světové válce. Představitelé města Rýmařov žádali ministerstvo o otevření reálného gymnázia již od pololetí školního roku 1945/1946. Odůvodňovali to potřebou vzdělání dětí prvních osídlenců. Upozorňovali, že město Rýmařov má dobré vlakové i autobusové spojení a po otevření gymnázia nastane příliv lidí. Po dvou letech přerušení vyučování se 18. února 1946 slavnostně otevírají brány českého gymnázia. Studenti jsou vítáni ředitelem školy PhDr. Otakarem Vaškem. Do třetí a čtvrté třídy (tercie, kvarta) nižšího stupně gymnázia nastoupilo 38 studentů. Vyučovalo 8 profesorů. Ve školním roce 1946/1947 se škola rozrostla na čtyři třídy (prima, tercie). Počet studentů se zvýšil na 70 a profesorů na 13. Od 1. prosince 1947 se ředitelem reálného gymnázia stává PhDr. Josef Birgus. Školní rok 1948/1949 začal změnami ve školství. Nižší stupeň gymnázia byl zcela zrušen a zůstávají pouze 3 třídy vyššího stupně (kvinta, sexta, septima), kde se učilo pouhých 42 žáků a vyučovalo 10 profesorů. Dochází k výměně ředitele, nastupuje Jan Bužek. Pro velmi nízký počet studentů končí ke dni 30. června 1949 první české gymnázium svoji éru. Studenti se museli rozejít na jiné ústavy (například na gymnázium v Bruntále, na textilní školu v Rýmařově). Po roce 1949 byla budova gymnázia přeměněna na internát textilního učiliště a tělocvična na

²⁸ ZAVADIL, Antonín. *Almanach 50. výročí založení Gymnázia Rýmařov*. Rýmařov, 1996.

²⁹ Gymnázium Rýmařov. *Almanach 100 let Gymnázia Rýmařov 1902 – 2002*. Rýmařov: Gymnázium Rýmařov, 2002.

sklad obilí. Rýmařovský okres se zařadil ztrátou střední školy k nejzaostalejším správním celkům republiky.³⁰

Město Rýmařov muselo čekat sedm let, než byla v roce 1956 otevřena Jedenáctiletá střední škola. Ředitelem se stal Mgr. Jan Slabý. Tato škola se dělila na čtyři třídy prvního stupně, čtyři třídy druhého stupně a tři ročníky středoškolského typu ukončené maturitou. Snahou bylo zajistit lidem středoškolské vzdělání, které bylo v té době nedostačující. Větší část absolventů odcházela po osmé třídě především na tříleté učňovské školy, menší díl na čtyřleté vojenské, průmyslové, učitelské či zdravotní školy. Vysoké školy tak přijímaly nezralé studenty již v sedmnácti letech, což přineslo oběma stranám těžké problémy.³¹ Nová škola musela dlouho a pracně vytvářet podmínky k zajištění lepšího vzdělávání. Komické bylo, že v druhé polovině padesátých let mohli rýmařovští studenti absolvovat maturitu, teprve až složili zkoušky na obor tkadlec v tehdejší závodě Brokát. Po čtyřech letech se základní škola oddělila od střední školy. Rozdělením vznikla základní devítiletá škola a tříletá Střední všeobecně vzdělávací škola (SVVŠ). Došlo k opuštění původní gymnaziální budovy a Střední všeobecně vzdělávací škola se nastěhovala do budovy bývalé textilní průmyslovky, kde sídlí dodnes. Ředitelství zůstávalo jediné a stejné pro obě školy. Roku 1963 se SVVŠ osamostatnila a nadále pokračovala svou cestou. Roku 1969 byl zaveden původní název gymnázium a roku 1970 se škola stala čtyřletou.

Během normalizace došlo opět k čistkám učitelů jako v roce 1948 a objevily se bariéry ve studiu na středních i vysokých školách. Učitelský sbor na gymnáziu byl zčásti degradován a stal se útočištěm jinde odmítnutých lidí. Začalo nelehké období studentů i učitelů plné ztrát, obav, povinných brigád, vynucovaného členství v organizacích mládeže, dělení na straníky, povinných schůzí a školení. Od roku 1971 do roku 1990 byl ředitelem PaedDr. Zdeněk Bouda.

V devadesátých letech došlo k návratu k tradičnímu systému školství. Gymnázium v Rýmařově nejprve zvolilo sedmiletý a posléze osmiletý model vyučování. Vrátilo se významné postavení školy, připravující absolventy převážně

³⁰ ZAVADIL, Antonín. *Almanach 50. výročí založení Gymnázia Rýmařov*. Rýmařov, 1996.

³¹ Gymnázium Rýmařov. *Almanach k 50. výročí založení a ke 40. výročí nepřetržitého trvání českého gymnázia v Rýmařově*. Bruntál: Gymnázium Rýmařov, 1996.

k vysokoškolskému studiu. Ředitelkou se v roce 1990 stává Mgr. Vlasta Žižková. K 1. září 1998 ji střídá PhDr. Emílie Zavadilová.³²

Dnes je Gymnázium Rýmařov školou poskytující výchovu a vzdělávání žáků v denním i večerním studiu. Nabízí osmileté studium ve víceletém gymnáziu a čtyřleté studium v denní i večerní formě. Celkový počet studentů za rok 2009/2010 je 309. Kapacita školy je 480 žáků. Vizí školy je nadále poskytovat a rozvíjet gymnaziální vzdělání a dát škole s tradicí novou budoucnost. Součástí školy je Komunitní centrum, určené pro celoživotní vzdělávání. Odborné kurzy jsou v rámci celoživotního vzdělávání nabízeny veřejnosti, pedagogům jiných škol i zaměstnancům gymnázia. Komunitní škola nabízí kurzy anglického, německého, francouzského jazyka, kurz práce na PC pro seniory, kurz první pomoci, výtvarný kurz, základy vodní turistiky, dále různé besedy a výstavy. Místem činnosti školy jsou budovy na ulici Sokolovská 34 a tělocvična na ulici Sokolovská 39. Od školního roku 2004/2005 se stává ředitelkou Mgr. Zdena Kovaříková a na tomto postu setrvává dosud.

³² KAREL, Jiří. *Šedesát let českého gymnázia*. Kalendář Jindřicha Štreita. Rýmařov: Gymnázium Rýmařov, 2006. str. 1-2.

5 Zemědělská střední škola Rýmařov

Zemědělská škola v Rýmařově je školou s dlouholetou tradicí. Za 113 let prošla velkými a podstatnými změnami a to jak z hlediska zaměření školy, změnami v názvu školy, tak i obměnou pedagogických pracovníků. Z počátku zde existovala pouze Zimní rolnická škola, která vychovávala odborníky pro zemědělskou praxi převážně v zimním období. Později se škola ve svém zaměření stabilizovala a vyučovala žáky v oborech denního studia. Nabídka oborů se však postupně měnila a přizpůsobovala poptávce na trhu práce s ohledem na specifika regionu. V 90. letech minulého století se škola zaměřila na obory strojnické a gastronomické.

Podle Historického místopisu Moravy a Slezska se uvádí jako rok založení Zemské odborné školy rok 1896. Zemědělská škola byla od svého založení až do konce 2. světové války německá. V letech 1906 - 1910 byl jejím ředitelem Alois Klee. U školy se nacházela pokusná políčka a ovocné stromy, které byly později při úpravě okolí vykáceny. Další údaje jsou známé až z doby po osvobození v roce 1945.

Podle rýmařovské kroniky v říjnu 1945 byla otevřena Hospodářská škola, jejímž prvním ředitelem se stal Josef Pišťák. Na Opavské ulici, později na ulici 8. května, sloužily jako školní statek původní zemědělské usedlosti.

V roce 1947 škola spravovala 40 ha polností, 15 ha luk a 6,87 ha lesů. Statek choval 4 koně, 3 kusy hovězího dobytka a 9 vepřů. Školní statek byl vzorně veden a měl moderní strojní zařízení.

V roce 1952 byla rozhodnutím KNV Olomouc výuka na škole zrušena a převedena do Bruntálu kvůli reorganizaci zemědělského školství. Z hlediska rozvoje zemědělství bylo toto zrušení považováno za chybný krok.

V roce 1957 se zemědělská škola otevřela znovu na podnět zemědělského odboru ONV v Rýmařově, pod názvem Zimní škola zemědělské mládeže. Výuka byla zahájena 1. listopadu 1957. Učební doba byla dvouletá, vyučovalo se vždy dva dny v týdnu po šesti hodinách. Vyučovalo se od 1. listopadu do 30. dubna. Úkolem a cílem školy bylo odborně vyškolit zemědělskou mládež, která pracovala po ukončení povinné školní docházky v zemědělství. Praxi prováděli žáci v zemědělských závodech.

Od 1. září 1958 byla otevřena Zemědělská učňovská škola s oborem Pěstitelско-chovatelským s celoroční výukou. Ředitelem školy byl jmenován pan Vrabka. Byl to

přechod k systému zemědělských odborných učilišť. Učební obor byl dvouletý, učni získávali všestranné odborné znalosti a dovednosti pro práci v rostlinné a živočišné výrobě. Učni zhotovovali v sedlářských dílnách kožené a čalouněné věci pro zemědělský provoz nebo opravovali zemědělské stroje. Učnice se v hodinách vaření seznamovaly s přípravou jednoduchých jídel, učily se, jak konzervovat ovoce a zeleninu a jak správně stolovat. V předmětu šití se učily ušít jednoduché oděvy. Odborný výcvik probíhal v rýmařovském JZD, v JZD Janovice a Ondřejov.

V roce 1960 začíná nová etapa zemědělského školství na Rýmařovsku, kdy se zřizovala odborná učiliště. Od 1. září 1961 škola v Rýmařově nese nový název Zemědělské odborné učiliště. Ředitelem se stal Jaroslav Vrubl. Úkolem bylo vzdělávat žáky pro zemědělskou socialistickou velkovýrobu, a tak docházelo ke změnám ve výchově a způsobu výuky učňů. Změnily se učební plány a také vybavení učilišť. Doba učebního oboru se dělila na období přípravné (první ročník po dobu 6-ti měsíců), období odborného rozvoje (zbytek prvního ročníku a druhý ročník) a jednoletý nástavbový obor Zemědělský mechanizátor (třetí ročník). Učeň byl připuštěn k závěrečné zkoušce druhého ročníku až po získání oprávnění k řízení traktoru. Třetí ročník byl nástavbou předchozího a učeň před závěrečnou zkouškou získal oprávnění k řízení a obsluze obilních kombajnů a ke svařování elektrickým obloukem a plamenem. Od 1. září 1962 byl na škole otevřen nový obor Zemědělec-mechanizátor, který připravoval mladé lidi pro povolání pěstitele zemědělských plodin, ošetřovatele skotu a prasat. Děvčata se učila šití a vaření v předmětu rodina a domácnost. Tyto obory vyhledávali učni z celého okresu.

Ve školním roce 1970/1971 byly na škole obory Zemědělec-mechanizátor, Pěstitel-mechanizátor, tříletý obor Pěstitel-mechanizátor. Cílem bylo zajistit vhodné obory pro vzdělání a zvednout prestiž zemědělství.

V roce 1976/1977 přešlo Zemědělské odborné učiliště ze správy ministerstva školství pod správu ministerstva zemědělství. Škola byla řízena a financována Krajskou zemědělskou správou v Ostravě a poté Institutem pro výchovu a vzdělání pracovníků v zemědělství v Praze. Od toho školního roku do roku 1981 se žáci mohli učit oboru Traktorista-mechanizátor.

Od 1. září 1981 bylo zemědělské odborné učiliště v Rýmařově sloučeno se Středním odborným učilištěm ve Městě Albrechticích. V Rýmařově se prováděl pouze odborný výcvik a ve Městě Albrechticích byla teoretická výuka nového učebního

oboru Strojník se zaměřením pro zemědělskou výrobu. Ředitelem sloučeného učiliště se stal Jiří Gojný a jeho zástupcem Jaroslav Bednář.

V lednu 1985 odchází do důchodu zástupce ředitele a na jeho místo byl jmenován Jiří Žváček. V roce 1987 se v areálu ústředních dílen Státního podniku Rýmařov začaly budovat nové dílny pro praktický výcvik žáků.

Dne 15. září 1989 byl ředitelem Středního odborného učiliště (SOU) v Rýmařově jmenován pan Jiří Žváček. Dne 18. ledna 1990 dochází ke sloučení SOU v Rýmařově a SOUz ve Městě Albrechtice. Škola dostala název Střední odborné učiliště zemědělské v Rýmařově (SOUz). Ke dni 1. září 1993 bylo zřízeno Odborné učiliště (OU) v Rýmařově.

Od 1. září 1995 se datuje nový název školy - Střední odborné učiliště (SOUz) a Odborné učiliště zemědělské (OUz) v Rýmařově. Tradiční učební obory byly Opravář zemědělských strojů, Opravářské práce, Zemědělská výroba, Kuchař-číšník, Kuchařské práce. Nově se zavádí obor Krejčí-krejčová. Takto funguje učiliště až do roku 1999.

Od 1. září 1999 zůstává SOUz, ale místo OUz zřizuje ministerstvo zemědělství Odborné učiliště Rýmařov. Učební obory zůstaly beze změny.

V roce 2001 jsou zavedeny nové celostátní úpravy školského systému. Od 1. října 2001 se stává zřizovatelem učiliště Moravskoslezský kraj. Od 1. září 2003 dochází opět ke změně názvu: Střední odborné učiliště a odborné učiliště Rýmařov. Nabízené obory byly zachovány, zmizel pouze obor Krejčí-krejčová. Roku 2004 se stává ředitelkou Ing. Soňa Kovaříková, která vede školu dodnes.

K poslední změně dochází 1. ledna 2006, kdy učiliště dostává název Střední škola, Rýmařov, příspěvková organizace.³³ V současné době škola nabízí obory ve dvou směrech: strojnictví vyučuje v učebních oborech Opravář zemědělských strojů a v oboru Hutník neželezných kovů. Gastronomii vyučuje na úrovni studijního oboru Hotelnictví a turismus, který je po čtyřech letech studia ukončen maturitní zkouškou a na úrovni učebního oboru Kuchař-číšník pro pohostinství, který je ukončen po třech letech závěrečnou zkouškou a absolvent získá výuční list. Výhodou těchto dvou úrovní je možnost prostupnosti žáků. Ti, kteří neodhadli své studijní předpoklady

³³ Střední škola Rýmařov. *Střední škola Rýmařov slaví 110. výročí svého založení*. Rýmařov: Střední škola Rýmařov, p. o., 2006.

a nastoupili do studijního oboru, mohou během studia přestoupit na obor učební. Škola nabízí také nástavbové tříleté dálkové studium - Podnikání. Celkový počet žáků pro školní rok 2009/2010 je 235 studentů. Kapacita školy je 424 studentů. Cíle a poslání školy jsou poskytovat střední vzdělání s výučním listem nebo s maturitní zkouškou, připravovat žáky pro budoucí povolání tak, aby získali co nejvíce informací o světě, o životě a měli kladný vztah k práci. Škola má v současné době tyto budovy: budovy pro teoretické vyučování na ulici Julia Sedláka 16 a 18, dílny pro odborný výcvik žáků učebních oborů v Jamartících 125, budovu domova mládeže a školní jídelny na ulici Divadelní 14.

6 Základní umělecká škola

V roce 1880 byla založená hudební škola v Rýmařově, která ale patřila pod základní školu. Teprve v říjnu 1946 zahájila svou činnost Městská hudební škola. Od toho roku se datuje 64 let hudebního školství v Rýmařově. Budova školy byla zpočátku obytným domem. Prvním ředitelem se stal Dalibor Doubek, zakladatel a dirigent Moravské filharmonie. Na začátku školního roku 1946 měla Městská hudební škola 86 žáků. Počet žáků na konci roku stoupl na 108, škola získávala dobrou pověst a stala se nezbytnou součástí rýmařovského školství. Vyučovalo se zde hře na klavír, housle, akordeon a dechové nástroje. V roce 1947 navštěvovalo školu již 170 žáků, z toho 22 žáků hrálo na housle, 106 hrálo na klavír, 14 žáků hrálo na dechové nástroje, na varhany se chodilo učit 7 žáků, na lidové nástroje 5 žáků a zpěv navštěvovalo 16 žáků. Školné v té době činilo 150 Kč na jednoho žáka.

V roce 1948 odchází ředitel Dalibor Doubek do Jeseníku a na jeho místo nastupuje pan Jungwirth. Za nového ředitele byl zřízen v budově sálek pro školní koncerty. V roce 1950 odchází z funkce ředitel školy a od roku 1951 je na jeho místo jmenována Anna Šlezingerová. V té době je na škole 112 žáků, 4 učitelé a jeden správní zaměstnanec. V roce 1952 je jmenován ředitelem školy Jan Vraný, který přichází z Moravské filharmonie. Významným rokem pro školu je rok 1953, kdy žák Jaroslav Vychodil získal 3. místo v celostátní houslové soutěži a v témž roce se stává studentem kroměřížské konzervatoře. Škola měla 103 žáků a vyučovalo se na klavír, housle a dechové nástroje. V prosinci 1956 byla provedena vnitřní adaptace školy a v srpnu vnější úprava školy. O rok později byla ředitelem Janem Vraným založena dechovka Pionýrka, která ze začátku měla pouze šest členů, ale stále se hlásili noví zájemci. Ke změně názvu školy došlo 22. května 1961 z rozhodnutí Ministerstva školství a kultury. K 1. září 1961 se z Městské hudební školy v Rýmařově stává Lidová škola umění. V roce 1966/1967 byl na škole založen taneční orchestr Dixilend. V roce 1967/1968 byla otevřena pobočka školy v Horním Městě. O rok později byla zavedena pětistupňová klasifikace. Ve školním roce 1974/1975 nastupuje do funkce ředitele Josef Jureček a byla založena pobočka školy na Sovinci. V dalším školním roce byl otevřen výtvarný obor a v roce 1978/1979 byl otevřen literárně dramatický obor.

V roce 1980 začala generální oprava budovy školy. V roce 1981 se slavilo 25. výročí založení dechového orchestru a 35. výročí založení školy. Při tomto výročí byl žakovskému dechovému orchestru udělen Radou MěNV Rýmařov čestný titul a titul Vzorný budovatel získal ředitel školy Josef Jureček. V roce 1984/1985 byla ukončena činnost tanečního orchestru. Na základě vládního usnesení z června 1990 došlo ke změně názvu školy. Lidová škola umění byla přejmenována na Základní uměleckou školu. V roce 1990 docházelo do školy 438 žáků a učilo zde 14 učitelů. Na konci školního roku 1995 odešel do důchodu ředitel školy Josef Jureček a na jeho místo nastoupila Mgr. Jarmila Labounková.³⁴

V dnešní době Základní umělecká škola nabízí studium hudebního oboru, literárně dramatického oboru, výtvarného oboru a tanečního oboru. V roce 2009/2010 dochází na školu 353 žáků. Škola má dvě budovy: na ulici Čapkova 6, Divadelní 10 Rýmařov. V současné době se škola snaží navázat na dobrou práci jejich předchůdců a dále rozvíjet estetické cítění žáků, správně využívat jejich volný čas, a poskytovat žákům základ pro praktický život. Výsledky pedagogické práce jsou na dobré úrovni. Žáci se svými učiteli se prezentují na soutěžích, výstavách, koncertech a dosahují velmi dobrých výsledků. Od školního roku 2002/2003 je ředitelem školy Mgr. Jiří Taufer, Ph.D.

³⁴ ZUŠ Rýmařov 50. let, 1946 – 1996. Olomouc, 1996. str. 1-5.

7 Významné osobnosti spjaté se školstvím v Rýmařově

7.1 Jaroslav Němec

Jaroslav Němec byl zakladatelem a ředitelem první měšťanské školy v Rýmařově. Patří k nejvýznamnějším představitelům předválečné i poválečné generace fotografů.

Jaroslav Němec se narodil 12. dubna 1906 v Myslechovicích na Olomoucku. Za okupace byl členem Národní jednoty v Konici, která po 2. světové válce spravovala rovněž rýmařovské školství. V roce 1945 začal učit v Měšťanské dívčí škole v Rýmařově, kterou řídily sestry řádu svatého Františka. Poté byl u založení nové měšťanské školy v Rýmařově. Školu přebíral ve zcela dezolátním stavu, jediným dalším zaměstnancem byl pouze školník. Knihy byly sbírány po domech a vozily se do školy. Ve školním roce 1945/1946 měla škola celkem 45 žáků. Jaroslav Němec učil přírodní vědy. Na škole působil spolu s Františkem Vychodilem, který se zasloužil o rozvoj společenského života v Rýmařově. Podílel se na založení českého reálného gymnázia v Rýmařově, které bylo otevřeno v roce 1946. Jaroslav Němec odchází do důchodu v osmašedesáti letech v roce 1974.

Za své výsledky v pedagogické činnosti obdržel v roce 1966 titul Zasloužilý učitel. Dosáhl úspěchů i ve výzkumu historie barevné fotografie. Má zásluhy o rozvoj amatérské fotografie – v roce 1972 mu byl udělen titul zasloužilého člena Svazu českých fotografů a byl oceněn zlatým odznakem SČF. Zúčastnil se 115 fotografických soutěží, na kterých získal 75 ocenění. Úspěchů dosáhl také v přírodovědných oborech. Stal se členem české botanické společnosti, spolupodílel se na přípravách k vyhlášení Chráněné krajinné oblasti Jeseníky. Věnoval se botanice, mykologii, ochraně přírody, ovocnářství, zelinářství, včelařství, kartografii, etnografii, publikační a přednáškové činnosti, knihovnictví, loutkoherectví, vlastivědné práci, Sokolu, aj.

V roce 1991 obdržel titul Čestný občan města Rýmařova. Pan Jaroslav Němec zemřel 2. října 2004.³⁵

³⁵ ČAPKA, Viktor. *Jaroslav Němec (12. 4. 1906 – 2. 10. 2004)*. In: Sborník bruntálského muzea 2006. Bruntál: Muzeum v Bruntále, 2006. str. 103-104.

7.2 František Vychodil

Učitel a ředitel rýmařovských škol.

Narodil se 22. února 1911 v Postřelmově u Zábřeha. Od roku 1935 působil v pohraničí jako řídicí učitel první české menšinové školy ve Valšově. V roce 1945 se stal prvním ředitelem obecné školy v Rýmařově. Od roku 1961 působil jako zástupce ředitele Střední všeobecné vzdělávací školy (SVVŠ). Začal se starat o rýmařovskou kulturu. Byl předsedou Osvětové besedy a později Jednotného kulturního střediska, které pečovalo o veškerý kulturní život ve městě. Přes čtyřicet let byl členem rýmařovského divadelního souboru Mahen. Stal se prvním českým kronikářem města. Pro své přesvědčení byl po roce 1968 perzekvován a v roce 1970 zbaven všech funkcí ve městě.

V roce 1991 obdržel titul zasloužilého občana města Rýmařova. Pan František Vychodil zemřel 14. ledna 1996.³⁶

7.3 Otakar Vašek

První ředitel českého reálného gymnázia v Rýmařově.

Otakar Vašek se narodil 27. července 1910 v Janově ve Slezsku. Zkoušku dospělosti složil na První československé reálce v Brně. V roce 1929 nastoupil na Masarykovu univerzitu v Brně, kde studoval češtinu a němčinu a věnoval se studiu literatur slovanských národů. Studium na vysoké škole ukončil v roce 1937. Nastoupil vojenskou službu v Mukačevě a Chustu. Od roku 1939 vyučoval na Reálném gymnáziu v Litovli. Zapojil se do ilegální činnosti a v roce 1940 byl zatčen a odsouzen na deset let v káznici ve Vratislavi. Trest si odpykával i v Bavorsku v Ebrachu a Bamberku. V roce 1945 byl i s ostatními vězni osvobozen americkou armádou. Po návratu do Litovle se stal předsedou MNV. Jeho špatný zdravotní stav ho přinutil odejít do horské oblasti. Od 18. února 1946 se stal prvním ředitelem Státního reálného gymnázia v Rýmařově, od roku 1947 se stává i předsedou ONV v Rýmařově a posléze poslancem NS v Praze. V roce 1949 se vzdal svého mandátu poslance ze zdravotních důvodů a téhož roku začíná přednášet dějiny slovanských literatur na Palackého univerzitě v Olomouci. V posledních letech svého života bydlel v Brně.³⁷

³⁶ ČERMÁK, František – KAREL, Jiří – KONEČNÝ, Vratislav – MAREK, Miroslav – PIŇOS, Vojtěch – VYSTRČILOVÁ, Hana. *cit. d.*, str. 70.

³⁷ ZAVADIL, Antonín. *Almanach 50. výročí založení Gymnázia Rýmařov*. Rýmařov, 1996.

7.4 Jindřich Štreit

Významný fotograf, který studoval na gymnáziu v Rýmařově.

Jindřich Štreit se narodil 5. září 1956 ve Vsetíně. Vyrůstal v obci Střítež v okrese Vsetín, kde byl jeho otec učitelem. V roce 1956 se s rodiči a sourozenci přestěhoval do podhůří Jeseníků do obce Těchanov na Bruntálsku. Vystudoval gymnázium v Rýmařově (1960-1963) a Pedagogickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci, obory 1. - 5. třída a výtvarná výchova (1963-1967). Po absolvování univerzity začal vyučovat na základní škole v Rýmařově, následujícího roku se stal ředitelem školy v Sovinci a později v Jiříkově. V letech 1974 - 1977 absolvoval Školu výtvarné fotografie při ústředním výboru Svazu českých fotografů v Brně. Kromě své pedagogické a fotografické činnosti se věnoval veřejně prospěšné práci. Od roku 1974 vedl galerii v Sovinci a od roku 1998 v Bruntále. Od roku 1981 úzce spolupracuje s progresivními umělci v Praze, Brně, Bratislavě a v dalších kulturních centrech České republiky i zahraničí.

Od roku 1964 se zúčastnil přes 300 výstav na čtyřech kontinentech světa a byl účastníkem mnoha mezinárodních symposií. Od roku 1967 realizoval přes 600 samostatných výstav v řadě zemí Evropy i v zámoří. V osmdesátých letech založil na Sovinci prestižní Galerii u Štreitů, kde pořádal velmi kvalitní výstavy našeho i světového moderního umění.

V roce 1982 se zúčastnil jako jediný fotograf nepovolené výstavy neoficiálních výtvarných umělců v Praze, kde jeho fotografie vzbudily nechtěnou pozornost tajné policie. Byl vzat do vyšetřovací vazby a poté odsouzen za hanobení republiky a jejich představitelů k trestu odnětí svobody na deset měsíců. Součástí trestu bylo zabavení části negativů, pozitivů a fotoaparátu.

Po propuštění z vězení měl Jindřich Štreit zakázáno fotografování a byl sledován. Nesměl ani učit, a proto nejprve pracoval jeden rok v knihovně a poté jako dispečer Státního statku Rýžoviště. Intenzivněji se věnoval kulturní činnosti a soukromému fotografování.

Po listopadu 1989 se Štreitova situace mění. Od roku 1990 část své práce soustavně věnuje podpoře humanitární a charitativní činnosti. V letech 1991 - 1994 byl zaměstnancem okresního úřadu a posléze muzea v Bruntále. Od roku 1994 je samostatným fotografem. Je docentem na Filmové a televizní fakultě Akademie múzických umění v Praze a na Institutu tvůrčí fotografie Filozoficko-přírodovědecké

fakulty Slezské univerzity v Opavě. Od roku 1991 pracuje na dokumentárních projektech ve Francii, Anglii, Rakousku, Německu, Japonsku, Maďarsku, na Sibiři, ale také v České republice. Na univerzitách vede několik studentských projektů. Za svoje fotografie získal řadu domácích i mezinárodních ocenění.³⁸

7.5 Jiří Karel

Historik, odborný publicista, bývalý učitel, pracovník a ředitel městského muzea v Rýmařově.

Jiří Karel se narodil 4. října 1936 v Jihlavě. V letech 1951 - 1955 studoval na jihlavském pedagogickém gymnáziu. V té době bylo málo kantorů a nesměly se studovat vysoké školy. Po maturitě mu byl přidělen okres Rýmařov, kam měl nastoupit jako učitel. V roce 1955 nastoupil na trojtřídku ve Velké Štáhli. V roce 1956 - 1958 vykonal vojenskou službu v Rožumberku u zdravotnické služby. V roce 1958 se vrátil z vojny a v říjnu nastoupil na první stupeň Jedenáctileté střední školy v Rýmařově. Posléze učil ve dvojtřídce v Jamarticích. V roce 1961 byl přijat na Základní devítiletou školu v Rýmařově na druhý stupeň. Na škole učil český jazyk a literaturu a dějepis. Pro nedostatek odborných učitelů na druhém stupni mohl začít studovat dálkově na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, obor český jazyk, dějepis a výtvarná výchova. Po ukončení studia na vysoké škole mu bylo přiděleno výchovné poradenství.

Od roku 1960 se začal zabývat sbíráním předmětů historické hodnoty při výpravách do okolních obcí i za pomoci dětí ze škol. V dalších letech hodně publikoval a stal se vedoucím okresní komise dějepisů. V této funkci vydržel jen několik týdnů. V letech 1979 - 1981 studoval čtyřsemestrální výchovné poradenství na opavské pedagogické fakultě.

Od roku 1969 začali s geologem Jaromírem Novákem systematický výzkum Hrádku v Rýmařově. V letech 1969 - 1972 odkryli nejmladší fáze Hrádku. Poté přezkoumávali Bezručovu ulici, nejstarší dochovanou komunikaci v Rýmařově. S výzkumem Hrádku pokračovali až do roku 1988. Podařilo se jim ověřit dataci vzniku města příslušnými hmotnými doklady. V průběhu archeologické praxe se stal členem organizací: Moravské muzejní společnosti v Brně, ČS. archeologické společnosti

³⁸ KOLÁŘ, Bohumír. *Jindřich Štreit ze Sovince aneb kam (ne)vstoupila noha fotografova*. Moravský Beroun: Moravská expedice, 2001. str. 5.

v Praze, České archeologické společnosti Čech, Moravy a Slezska v Praze, a bývalého Moravského archeologického klubu. Od roku 1971 Jiří Karel pravidelně publikuje do odborných časopisů – Archeologické rozhledy, Památky archeologické, Archeologia historica, Informační zpravodaj, Moravský muzejní věstník, Severní Morava, Sborník Slezského muzea, Vlastivědné listy, Sborník bruntálského muzea a po roce 1990 přibyla též Střední Morava, Pravěk a regionální časopisy jako Rýmařovský horizont, Moravskoberounský čas.

Jiří Karel se zaměřuje na středověkou archeologii, regionální historii, heraldiku, vexikologii a muzejnictví. Od počátku byl členem rýmařovského Občanského fóra a s Františkem Vychodilem byl prvním mluvčím Občanského fóra v Rýmařově. V letech 1991 - 1994 se stal rýmařovským radním. V letech 1991 - 1992 se zapsal na rekvalifikaci v oblasti moderních dějin na Ostravské univerzitě. V roce 1991 byl pověřen vedením muzea v Rýmařově. V této funkci setrvává až do roku 2002. Roku 2009 Jiří Karel odchází do penze, píše dál do odborných časopisů v oboru historie a středověké archeologie, zůstává ve styku se svými kolegy z archeologické branže a připravuje s nimi další práce a projekty.³⁹

³⁹ KAREL, Jiří. *Životopis*. Rukopis. Archiv autora.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo vytvořit přehled dějin rýmařovských škol. Ve své práci jsem nejprve vymezila, kde se město Rýmařov nachází, a věnovala jsem se historii města Rýmařov. Dále jsem se zaměřila na vývoj jednotlivých škol v Rýmařově. Ve své práci popisuji historii Základní školy Rýmařov, Gymnázia Rýmařov, Střední zemědělské školy Rýmařov, Hedvábnické školy Rýmařov a Základní umělecké školy Rýmařov. Popisuji, jak se ve školách střídali ředitelé škol, jak se měnily budovy škol, názvy škol, vybavení škol a také jednotlivé studijní obory. Popisuji vývoj jednotlivých škol od jejich založení až po současnost. Věnuji se i významným osobnostem, které jsou spjaty s rýmařovským školstvím.

Jako studijní prameny jsem používala regionální historické knihy, regionální sborníky, rýmařovské školní almanachy a rýmařovské noviny. Dále mi byly zapůjčeny i rukopisy, vztahující se k základnímu školství v Rýmařově. Myslím si, že informace zpracované v této práci mohou sloužit jako dobrý zdroj k poznání rýmařovského školství.

Na základě prostudované literatury jsem dospěla k názoru, že školství v Rýmařově mělo velice těžké začátky a postupem času se hodně změnilo. Myslím, že bychom si měli vážit záslužné práce učitelů, kteří pomáhali budovat školství na Rýmařovsku.

Seznam použité literatury

- HOSÁK, Ladislav. *Dějiny Rýmařovska I., 1.díl: Do husitského revolučního hnutí*. Olomouc: Nákladem okresního výboru Svazu zaměstnanců školství v Rýmařově, 1957. 45 s.
- HOSÁK, Ladislav. *Dějiny Rýmařovska I., 2.díl: Od počátků husitského revolučního hnutí do poloviny 16. století*. Olomouc: Nákladem okresního výboru Svazu zaměstnanců školství v Rýmařově, 1959. 42 s.
- SPURNÝ, František. *Dějiny Rýmařovska I., 3.díl: Od poloviny 16. století do Bíle hory*. Ostrava: Krajské nakladatelství v Ostravě, 1961. 193 s.
- KRAMPLOVÁ, Jana. *Stručné dějiny Bruntálského okresu*. Bruntál: Vlastivědný ústav v Bruntále, 1965. 110 s.
- ČERMÁK, František – KAREL, Jiří – KONEČNÝ, Vratislav – MAREK, Miroslav – PIŇOS, Vojtěch – VYSTRČILOVÁ, Hana. *Rýmařov*. Rýmařov, 1999. 90s.
- Gymnázium Rýmařov. *Almanach k 50. výročí založení a ke 40. výročí nepřetržitého trvání českého gymnázia v Rýmařově*. Bruntál: Gymnázium Rýmařov, 1996.
- ZAVADIL, Antonín. *Almanach 50. výročí založení Gymnázia Rýmařov*. Rýmařov, 1996. 40 s.
- Gymnázium Rýmařov. *Almanach 100 let Gymnázia Rýmařov 1902 - 2002: k 100. výročí založení gymnázia v Rýmařově*. Rýmařov: Gymnázium Rýmařov, 2002.
- Střední škola Rýmařov. *Střední škola Rýmařov slaví 110. výročí svého založení*. Rýmařov: Střední škola Rýmařov, p. o., 2006. 24 s.
- KAREL, Jiří. *Školství na Rýmařovsku*. Rukopis. Archiv autora, 51 s.
- KAREL, Jiří. *Životopis*. Rukopis. Archiv autora.
- KAREL, J. – KOŠÚT, M. - LOJKÁSKOVÁ, V. - RATAJ, J. - SKOPALOVÁ, M. – BLECHA, V. – KOTOUČKOVÁ, M.: *Z historie základního školství v okrese Bruntál, 1945 - 1990*. Krnov: OSP Bruntál, 1990. 50 s.
- ČAPKA, Viktor. *Jaroslav Němec (12. 4. 1906 - 2. 10. 2004)*. In: Sborník bruntálského muzea 2006. Bruntál: Muzeum v Bruntále, 2006. s. 103 - 104. ISSN 1801-2205.
- KOLÁŘ, Bohumír. *Jindřich Štreit ze Sovince aneb kam (ne)vstoupila noha fotografa*. Moravský Beroun: Moravská expedice, 2001. 50s. ISBN 80-86511-0-4.
- KAREL, Jiří. *Vzdělání na Rýmařovsku*. Rýmařovský horizont. 5. ročník, 23/2003, s. 4-7.
- KONEČNÝ, Jiří. *Počátky českého školství ve vzpomínkách Jaroslava Němce*. Rýmařovský horizont. 5. ročník, 23/2003, s. 9 -10.

- KAREL, Jiří. *Šedesát let českého gymnázia*. Kalendář Jindřicha Štreita. Rýmařov: Gymnázium Rýmařov, 2006. s. 1 - 2.
- KAREL, Jiří. *Renesanční pláteníci a jejich nástupci na Rýmařovsku*. Rýmařovský horizont. 9. ročník, 23/2007, s. 4 - 5.
- PLESKÁ, Leona. *Janovická manufaktura*. Rýmařovský horizont. 9. ročník, 23/2007, s. 5 - 7.
- KAREL, Jiří. *Osudy Flemmichů*. Rýmařovský horizont. 9. ročník, 23/2007, s. 8 - 10.
- KAREL, Jiří. *Expanze dravých Schielů*. Rýmařovský horizont. 9. ročník, 23/2007, s. 10 - 11.
- KAREL, Jiří. *Poválečné hedvábnictví u nás*. Rýmařovský horizont. 9. ročník, 23/2007, s. 14 - 15.
- KAREL, Jiří. *Od Henapu k Brokátu*. Rýmařovský horizont. 9. ročník, 23/2007, s. 15 - 17.
- KAREL, Jiří. *Textilní školství*. Rýmařovský horizont. 9. ročník, 23/2007, s. 17 - 18.
- KAREL, Jiří. *Hedva - výsledek centralizace*. Rýmařovský horizont. 9. ročník, 23/2007, s. 18 - 19.
- KAREL, Jiří. *Rýmařov a Rýmařované v průběhu věků*. Almanach Střední školy Rýmařov. Rýmařov: Střední škola Rýmařov, p. o., 2006.
- ZUŠ Rýmařov. *ZUŠ Rýmařov 50. let, 1946 - 1996*. Olomouc, 1996. 20 s.

Anotace bakalářské práce

Jméno a příjmení: Lenka Janská

Katedra: Společenských věd

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Kopeček

Rok obhajoby: 2010

Název práce: Dějiny školství v Rýmařově

Název v angličtině: History of schooling in Rýmařov

Anotace práce: Tato práce je přehledem dějin rýmařovského školství. Je zaměřená na dějiny základní školy, gymnázia, hedvábnické školy, střední zemědělské školy a hudební školy v Rýmařově. Práce ukazuje, jak se školství v Rýmařově vyvíjelo a měnilo.

Klíčová slova: město Rýmařov, dějiny Rýmařova, Gymnázium Rýmařov, Základní škola Rýmařov, Střední zemědělská škola Rýmařov, vývoj vzdělávání na Rýmařovsku

Anotace v angličtině: This work is a survey of the history of the educational school system of Rýmařov region. It is focused on the history of primary school, grammar school, silk school, agricultural school and music school in the town of Rýmařov. This work displays the development and variation in education in the Rýmařov region.

Klíčová slova v angličtině: town of Rýmařov, the history of Rýmařov, Rýmařov primary school, Grammar school in Rýmařov, Agricultural school in Rýmařov, the development of education in the Rýmařov region

Přílohy vázané v práci: obrazové přílohy – fotografie škol

Rozsah práce: 35 stran

Jazyk práce: čeština

Seznam obrazových příloh

1. Textilní škola (foto r. 1905)
2. Měšťanská škola (foto r. 1946)
3. Škola na Jelínkově ulici (rok neurčen)
4. Škola na ulici Julia Sedláka (foto r. 1929)
5. Zemědělská škola na ulici Julia Sedláka (foto r. 1969)
6. Hudební škola (foto r. 1948)
7. Budovy Základní školy Rýmařov (foto r. 2010)
8. Budova Gymnázia Rýmařov (foto r. 2010)
9. Budovy Střední odborné školy Rýmařov (foto r. 2010)
10. Budova Základní umělecké školy Rýmařov (foto r. 2010)

1. Textilní škola (1905) na Sokolovské ulici, nyní budova Gymnázia Rýmařov

2. Měšťanská škola (1946) na Sokolovské ulici, nyní budova Soukromé střední školy Prima

3. Škola na Jelínkově ulici (rok neurčen), nyní budova Základní školy Rýmařov

4. Škola na ulici Julia Sedláka (1929), původně Okresní soud, nyní budova Střední zemědělské školy

5. Zemědělská škola (1969) na ulici Julia Sedláka

6. Hudební škola (1948) na ulici Čapkova

7. Budovy Základní školy Rýmařov (foto r. 2010)

Ulice 1. máje

Ulice Jelínkova

Ulice Národní

8. Budova Gymnázia Rýmařov (foto r. 2010)

9. Budovy Střední odborné školy Rýmařov (foto r. 2010)

Ulice Julia Sedláka

Ulice Julia Sedláka

10. Budova Základní umělecké školy Rýmařov (foto r. 2010)

